

Apel o wstrzymanie budowy muru

Jako naukowcy i eksperci zajmujący się ochroną i zarządzaniem zasobami środowiska przyrodniczego, **apelujemy do Komisji Europejskiej o podjęcie wszelkich możliwych kroków w celu natychmiastowego wstrzymania budowy muru na polsko-białoruskiej granicy do czasu przeprowadzenia zgodnej z prawem UE i wymogami ochrony przyrody oceny oddziaływania tego przedsięwzięcia na spójność sieci Natura 2000 i takiego zaprojektowania tej inwestycji, aby w jak najmniejszym stopniu wpływała na cenne gatunki i siedliska przyrodnicze.**

Uzasadnienie

Puszcza Białowieska jest ostatnim lasem nizinnym strefy umiarkowanej w Europie, który istnieje z niewielkimi zaburzeniami ze strony człowieka od końca ostatniej epoki lodowcowej. Inne lasy tego typu zostały wycięte w efekcie rozwoju cywilizacji europejskiej. Puszcza Białowieska rozciąga się po obu stronach granicy polsko-białoruskiej, co czyni jej ochronę delikatną sprawą międzynarodową.

Mur w Puszczy Białowieskiej wpłynie destrukcyjnie na zwierzęta i siedliska. Fot. Beata Hyży-Czołpińska

25 stycznia br. rozpoczęła się budowa trwałej, 186-kilometrowej zapory wzdłuż granicy z Białorusią. Zgodnie z informacjami polskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji zabezpieczenie granicy będzie mierzyło 5,5 metra wysokości: 5 metrów to stalowe słupy posadowione na betonowym fundamencie, zwieńczone zwojem z drutu żyłkowego. Dodatkowo w ramach nowego programu modernizacji służb mundurowych na lata 2022-2025, Straż Graniczna planuje budowę bariery elektronicznej na całej zewnętrznej lądowej granicy Unii Europejskiej. Na skutek wejścia w życie w listopadzie 2021 r. ustawy o budowie zabezpieczenia granicy państwowej, inwestycja ta została zwolniona ze stosowania m.in. prawa budowlanego, prawa wodnego, prawa ochrony środowiska,

przepisów o udostępnianiu informacji o środowisku czy o ochronie gruntów rolnych, leśnych i środowiskowych. Prace budowlane mają być prowadzone w systemie tryzmianowym (24 h/dobę) i zakończyć się po 150 dniach. Koszty inwestycji szacowane są na 1,6 mld zł.

Budowa muru na wielu odcinkach będzie kolidować z terenami chronionymi i cennymi przyrodniczo, m.in. z sześcioma obszarami Natura 2000: Puszcza Białowieska, Ostoja Augustowska, Ostoja Knyszyńska, Dolina Biebrzy, Ostoja Nadbużańska, Poleska Dolina Bugu.

Skutki barierowego oddziaływania zapory będą dramatyczne i doprowadzą do trwałego przerwania funkcjonalnej łączności korytarzy ekologicznych sieci Natura 2000 w skali krajowej i europejskiej. Oddziaływania na te obszary Natura 2000 także na etapie budowy, w tym wyřęby i budowa dróg, będą szkodliwe dla stanu ochrony gatunków i siedlisk.

Tylko na terenie Puszczy Białowieskiej mur graniczny będzie kolidował z korytarzem ekologicznym o randze paneuropejskiej GKPn-2 Puszcza Białowieska. Przecinany korytarz należy do najważniejszych korytarzy dla zachowania siedlisk leśnych i wodno-błotnych w skali Europy Środkowej – jest to główna oś Korytarza Północnego. Korytarz GKPn-2 stanowi funkcjonalne połączenie Puszczy Białowieskiej oraz siedlisk leśnych Białorusi i Ukrainy z kompleksami leśnymi centralnej i zachodniej Polski i w dalszej kolejności Europy Zachodniej, będąc główną osią przemieszczania dużych ssaków w skali kontynentalnej (gatunki kluczowe: wilk, ryś, żubr, łoś). Skutki przyrodnicze kolizji zapory z korytarzem GKPn-2 będą wszechstronne i wielkoskalowe, gdyż obecność bariery ekologicznej w postaci muru spowoduje izolację siedlisk Puszczy Białowieskiej od kompleksów leśnych po jej wschodniej stronie, co doprowadzi do zahamowania przepływu osobników wielu gatunków zwierząt i brak napływu migrantów z najlepiej zachowanych i stabilnych populacji, co może doprowadzić m.in. do załamania się polskiej nizinnej populacji rysia. Korytarz GKPn-2 posiada także priorytetowe znaczenie dla zachowania spójności sieci Natura 2000, w wymiarze kontynentalnym – w granicach siedlisk leśnych i wodno-błotnych. Powstanie bariery ekologicznej w wyniku budowy muru spowoduje m.in. funkcjonalną i przestrzenną izolację polskiej części Puszczy Białowieskiej (czyli najważniejszego w Europie niżowego skupiska siedlisk leśnych) od jej wschodniej części po stronie białoruskiej. W wyniku powstania bariery ekologicznej nastąpi przestrzenny i funkcjonalny podział Puszczy Białowieskiej, szczególnie istotnej dla zachowania integralności i łączności ekologicznej siedlisk wodno-błotnych. Zagrozi to utrzymaniu wielu kluczowych procesów przyrodniczych, stanowiących podstawę wpisu Puszczy Białowieskiej na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

W procesie planowania tej inwestycji nie przeprowadzono jednak żadnej oceny oddziaływania tego przedsięwzięcia na cele ochrony obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska, co stanowi oczywiste naruszenie art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej. Nie zdiagnozowano i nie oceniono tak kluczowych zagadnień jak kolizja zapory z korytarzami ekologicznymi o priorytetowym znaczeniu dla zachowania łączności siedlisk leśnych w skali Europy Środkowej czy wpływu tej inwestycji na populację dużych ssaków, tj. żubra, wilka, rysia, łośa jelenia. Przedstawione opinii publicznej projekty „przejść dla zwierząt” (otwierane kraty) nie stanowią funkcjonalnych obiektów umożliwiających swobodną migrację zwierząt i nie zagwarantują skutecznej minimalizacji oddziaływań barierowych w odniesieniu do siedlisk i gatunków leśnych. Wszystkie te zagadnienia, z uwzględnieniem skumulowanych skutków naruszenia integralności pozostałych pięciu obszarów Natura 2000, powinny być przedmiotem merytorycznej i pogłębionej analizy.

Wyrażając zrozumienie dla konieczności ochrony nienaruszalności granicy i mając świadomość innych aspektów związanych z sytuacją na granicy stoimy na stanowisku, że realizacji tego przedsięwzięcia musi towarzyszyć poszanowanie prawa wspólnotowego oraz dbałości o nasze dziedzictwo przyrodnicze. Z uwagi na powyższe **apelujemy o podjęcie wszelkich możliwych kroków w celu wstrzymania budowy zapory do czasu przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i zagwarantowania wdrożenia do tego projektu odpowiednich działań**

minimalizujących fragmentację. Chcielibyśmy również zachęcić Europejskich Liderów do podejmowania problematyki ochrony środowiska i ochrony przyrody w kontaktach dyplomatycznych z rządem Białorusi.

Do tej pory list podpisało ponad 1800 osób z polskich i zagranicznych ośrodków naukowych.

[podpisy]